

Handlingsplan för bildkonst

Förord och sammanfattning

Denna handlingsplan för bildkonsten i Skåne är resultatet av ett ovanligt samarbete. I denna process har konstnärsorganisationer och kulturpolitiska beslutsfattare från Region Skåne och från Malmö stad tillsammans formulerat en plattform för hur bildkonstområdet kan utvecklas i Skåne. Vi har gemensamt pekat ut ett antal insatser och huvudlinjer för att börja bygga en ökad regional medvetenhet om bildkonstens betydelse och möjligheter.

Skåne har fantastiska förutsättningar när det gäller bildkonst, bland de bästa i Sverige. Många skickliga konstnärer, framstående och profilerade konstinstitutioner, högskolor, en stor publik och en unik internationell potential genom Skånes geografiska läge. Den vackra naturen, korta avstånd och en urban kultur på framväxt gör att många konstnärer trivs i Skåne och gärna vill ha landskapet som sin bas.

De goda villkoren till trots kan vi konstatera att bildkonstnärernas situation är mycket utsatt. Låga inkomster och oklara förutsättningar på arbetsmarknaden med svaga sociala trygghetssystem som följd, gör att det är dags att hitta nya sätt att stimulera och uppmärksamma bildkonstområdet. Denna plan är ett steg på vägen där vi försöker identifiera var i konstkedjan som stimulanser kan få stor effekt. Att förbättra basen för konstnärligt skapande och stödja förmedlarledet är två områden som vi förordar.

Entusiasm och intresse från en stor publik gynnar all kultur. Den konstitresserade publiken är redan stor, men kan bli större och bredare. Nyckeln är fortsatt fokus på kommunikation, pedagogik, tillgänglighet och delaktighet. Att våga sätta ord på vad det är som gör att så pass många människor fortfarande står utanför konstlivet. Språk, social och etnisk tillhörighet, kulturellt kapital spelar alltjämt en stor roll för våra möjligheter att ta till oss konst och kultur. Alla måste inte vara intresserade av konst - men alla ska få en rimlig chans att utveckla sitt intresse och kunna göra ett aktivt val.

Ur regional synpunkt har konsten betydelse för den bild vi förmedlar av Skåne i ett nationellt och internationellt perspektiv. Skåne ska skärpa sin profil som bildkonstcentrum genom en tydlig satsning på att uppmärksamma och lyfta fram konstnärer och konstscener i regionen. Här finns stora möjligheter om kommuner samverkar och stärker varandra. Besöks- och turistnäringen gynnas av en övergripande strategi där vi ser till den regionala helheten.

Denna handlingsplan är början på ny fas där vi stärker den regionala resursen för bildkonst, och tar initiativ till dialog och öppenhet mellan konstnärliga utövare och beslutsfattare. Vi introducerar ett samarbete mellan Region Skåne och konststaden Malmö och stimulerar till större samverkan och intresse för bildkonst i hela regionen.

Genom att identifiera och kontakta andra aktörer för samverkan t ex näringsliv, skolor och arbetsförmedling markerar vi bildkonstens betydelse som strategisk utvecklingsfaktor i Skåne.

Styrgruppen för regional bildkonstplan

Tack till:

Styrgruppen vill rikta ett stort tack till ambassadören och ordföranden i Konstnärsnämnden Carl Tham för generös och värdefull rådgivning.

Tack till arbetsgruppen med projektledaren Jane Nilsson, Johnny Ewald KRO, Ola Gustafsson IKK, Bo Nordström, Malmö stad och Jan Stenfell, Kultur Skåne.

Tack till konstnärernas samverkansgrupp som genom ett stort engagemang och intresse drivit utrednings- och kontaktarbete.

Ledamöter i styrgruppen för regional bildkonstplan är:

Claes-Göran Jönsson, ordförande Region Skånes Kulturnämnd

Rolf Tufvesson, v. ordförande Region Skånes Kulturnämnd

Pelle Svensson, ordförande Malmö Kulturnämnd

Stefan Lindhe, v. ordförande Malmö Kulturnämnd

Irene Trotzig, KRO

Ola Gustafsson, IKK

Chris Marschall, kulturchef Region Skåne

Bengt Hall, kulturdirektör Malmö stad

INNEHÅLL

A. Bakgrund, nuläge och några inledande resonemang	1
Uppdraget.....	1
Bakgrund.....	1
Nya vägar öppnar sig för regionen	5
Lägesbild.....	6
Utvecklingsmål för region Skåne.....	7
Den kreativa regionen	8
Konstens vägar och fokus	8
Ledstjärnor	10
Skåne som konstlandskap	10
Några definitioner	12
Kortfakta om bildkonsten i Skåne.....	13
B. DISKUSSION.....	15
Bildkonsten - resurser, synlighet och prioritet	15
Basen för konstnärligt arbete	16
Nya arbetsfält för bildkonstnärer	20
Galleriers och förmedlares nyckelroll	21
Konst i regionalt perspektiv	24
Malmös konstscen.....	25
Beslutsfattarna och konsten	26
Publiken och konsten	27
Bildkonstens roll i profileringen av Skåne.....	29
Näringslivet och konsten	30
C. HANDLINGSPLAN	32
10 strategiska områden för förbättring	32
Bilaga	38
Källor	38

Kultur Skåne, Parkgatan 12, Landskrona

Tel: 0418-45 45 81

Fax: 0418-45 45 99

Org. nr: 23 21 00-0255

www.skane.se/kultur

A. BAKGRUND, NULÄGE OCH NÅGRA INLEDANDE RESONEMANG

Uppdraget

Uppdragsgivare för handlingsplanen är Region Skåne genom Kultur Skåne, Malmö Stad och samverkansgruppen för konstnärer och konstförmedlare.

Samverkansgruppen består av Konstfrämjandet Skåne, IKK Institutet för konstnärer och konstförmedlare, KRO Konstnärernas Riksorganisation och Konstnärscentrum Syd.

Syftet med planen är att:

- stärka Region Skånes profil som bildkonstregion
- främja och utveckla bildkonstnärers och konstförmedlares arbetsmöjligheter i Skåne
- främja och underlätta allmänhetens intresse och kontakt med bildkonst

Bakgrund

DET SAMHÄLLELIGA KONTRAKTET

Vem tar egentligen ansvar för bildkonsten i samhället? Frågan är naturligtvis en del i frågan om hur samhället ska utforma sin kulturpolitik. Eller är samhället på väg att släppa sitt kontrakt som garant och stöd för bildkonsten såsom förutspås i rapporten *European Cultural Policies 2015* (IASPIS)? Kulturen får helt enkelt klara sig bäst den kan med hjälp av privata initiativ och på marknadens generella villkor. Konsten har i dessa framtidsbilder blivit till stor del instrumentaliserad och drivs som vilket global underhållningsindustri som helst.

Vi vill inte att dessa scenarion ska bli verklighet. Huvudansvaret för att bildkonsten kan utvecklas som akademisk disciplin, ha goda förutsättningar för skapande, goda presentationsförutsättningar och att den är tillgänglig och pedagogiskt presenterad för publiken ligger enligt vår mening fortfarande hos stat, region och kommun utifrån den beslutade kulturpolitiken.

Däremot ska kultur- och bildkonstsektorn bli innovativ i alla led både när det gäller finansieringsfrågor, samarbetsformer och presentationsformer. Idéerna finns, och det som saknas skapas just nu runtomkring oss. Här kan samhället vara med och stödja spirande processer i olika riktningar. Och allt behöver inte vara färdigt. Experimentera! Lär från andra fält – från forskning och utveckling, produkt- och metodutveckling, från annan kulturproduktion och inte minst andra länder. Med denna plan vill vi sätta bildkonsten på agendan och uppmärksamma dess möjlig-

heter i Region Skåne. Vi vill bidra till att skapa goda arbetsförutsättningar för de konstnärer som bor i regionen och som vill leva på sin konst.

BLANDEKONOMI

Kulturpolitiken syftar till att den seriösa kulturen inte slukas av populärkulturen eller går under på den hårda marknaden. Politiken syftar såväl till att stimulera och bredda efterfrågan på konst som att ge konstnärerna rimliga förutsättningar. En viktig utgångspunkt är att samhället ska stödja sådan konstnärlig verksamhet som för egen kraft skulle ha svårt att överleva på marknaden. Många konstnärliga uttrycksformer, inte minst inom bildkonsten är och förblir smala. Kombinationen av marknad och stöd är nödvändig. Kulturekonomi måste vara en blandekonomi.

Att fokusera på publikens möjligheter att komma i kontakt med bildkonst är den andra delen av detta arbete. Entusiasm och intresse hos en stor publik gynnar bildkonsten.

BILDKONSTEN IDAG - BÅDE OCH

Bildkonsten är idag flödande rik på uttryck och presentationsformer. Att ringa in och förstå vad samtidskonsten handlar om är inte helt enkelt. Konstbegreppet har de senaste decennierna vidgats på ett sätt att det idag är närmast gränslöst. Till stor del handlar det naturligtvis om "traditionell" konstnärlig verksamhet som måleri, skulptur, grafik, foto eller videoverk. Konstnären skapar ett säljbart objekt eller en utsmyckning som får avsättning hos en privat eller offentlig beställare.

Men fokus inom bildkonsten har under senare år i stor utsträckning förskjutits från konstverket som artefakt, till konstverk som inte kan eller är avsedda att säljas på ett traditionellt vis. Ett utvidgat konstbegrepp innefattar konstnärens kompetens och erfarenheter och kan bestå i en performance, en social interaktion eller ett tillfälligt verk. I allt högre grad handlar konsten om att arbeta med processorienterade projekt och konstverk uppbyggda kring specifika frågeställningar.

Den så kallade cross-over tendensen inom konsten innebär att man rör sig över genre- och disciplinränser och lånar från film, musik, vetenskap, mode och arkitektur. Man rör sig utanför egna traditionella domäner och låter sig berikas av det som finns inom andra områden.

Olika tekniker blandas friskt; video- och ljudinstallationer, datorbaserad konst, musik etc.

Mångfalden av uttryck är välgörande och optimistisk. Energin och vitaliteten inom konstvärlden är inte att ta miste på. Attityden är tillåtande och inkluderande. Det är inte *antingen eller*, utan för konsten som för många andra områden gäller att vi är inne i perioden *både och*.

FRÅN BOHEM TILL GRÄNSKRYSSARE

Den allmänna synen på konstnären är till stor del präglad av den konstsyn som växte fram under 1800-talet. Konstnären stod eller ville stå utanför det borgerliga samhället, men var samtidigt beroende av det. Det fria konstnärliga bohemlivet stod i skarp kontrast till det disciplinerade arbetsliv som kom med industrialismen. Bilden av konstnären som bohem är ännu levande, men många konstnärer tar idag avstånd från den. Den fria konstnären måste för att överleva slå sig fram på marknaden, nå fram till publiken, bli erkänd och tjäna pengar. Den fria konstnären är ofta en egen företagare som lever under samma villkor som vem som helst.

Frågan är vilka konstnärer vi kommer att möta i framtiden. En ökad differentiering av konstnärsrollen kan skönjas. Maria Backman beskriver i en rapport för Konstnärscentrum Öst, hur den karismatiska konstnärsrollen ersatts av en postmodern eller avinstitutionaliserad roll, för att i samtiden ersättas av en strategisk aktör eller risktagare.

”Den postmoderna konstnären framstår som en förvärldsligad gränskryssare mellan konstfältet och andra fält och mellan det rena och det orena”, skriver Backman.

Finns det plats för outsiders? Intresset för det ovanliga är ständigt stort och att vara kreativ, att se tillvaron ur överraskande synvinklar, att formulera problem på ett oväntat sätt resresenterar något värdefullt i alla tider. Det konstnärliga skapandet är alltid närvarande i mänskligt liv.

KONSTENS MÖJLIGHETER

Den kreativa kompetensen har en framskjuten betydelse i informationssamhället. Centralt för samhällsutvecklingen är ett rikt kulturliv, meningsskapande möten, attraktiva livsmiljöer, konstnärliga experiment, rekreation, autentiska miljöer och kreativa människor. I detta perspektiv har bildkonsten i Skåne unika möjligheter – många skickliga bildkonstnärer, stor publik och den mest välutbyggda samlade konstscenen i Sverige efter Stockholm.

Konst och kultur har stor betydelse för samhällets självreflektion och demokratiska dialog. Konsten kan vara ett redskap att hantera ett komplext samhälle. Människor kan lära sig att se och förhålla sig till andra människor genom konst och kultur. Konsten skapar arenor för samtal och medverkar till att lindra spänningar i samhället.

Tillgången och ingångarna till konst är fortfarande ojämnt fördelad. Det kulturella kapitalet avgör. Det är i hög grad kopplat till utbildning, arbete och ekonomi huruvida man deltar i konst- och kulturlivet. Alla måste inte vara intresserade av konst – men alla ska få en rimlig chans att utveckla sitt intresse för att kunna göra ett aktivt val.

Att tillhandahålla den valmöjligheten är kulturpolitikens ansvar.

FÖRÄNDRAD ARBETSMARKNADSPOLITIK

Initiativet till en handlingsplan kommer primärt ur ett behov av att utveckla konstnärernas arbetsförutsättningar. Ambitionen har varit att vända en destruktiv utveckling där konkurrens, motsättningar, brist på fungerande ersättningsformer och brist på ett tydligt ansvarstagande har inneburit att högkvalificerade konstnärer, många gånger med internationella framgångar, fått svårt att försörja sig.

I början av nittiotalet satsade regeringen stora resurser på olika arbetsmarknadsåtgärder inom kulturområdet. Många bild- och formkonstnärer fick fart i karriären med dessa satsningar i ryggen. Nya konstformer blomstrade och det uppstod en dynamisk tid. Baksidan av denna utveckling var att det uppkom en viss obalans på marknaden. Konstnärer som försökte överleva på en kommersiell marknad blev delvis undanträngda av de arbetsmarknadspolitiskt finansierade projekten.

I mitten av nittiotalet uppmärksammades de negativa effekterna av arbetsmarknadspolitiken och det gjordes en bodelning mellan kulturpolitik och arbetsmarknadspolitik. Sedan dess har det skett en uppstramning av kriterier och tillämpningar inom arbetsmarknadsområdet. Allt mer centralstyrs arbetsmarknadspolitiken och även om det finns en kulturarbetsförmedling (AF Kultur) så har den att arbeta efter centrala principer som i huvudsak är anpassade för löntagare.

Bildkonstnärer har i denna process i stor grad blivit bortdefinierade, eftersom förutsättningarna för deras verksamhet inte fungerar enligt standardiserade normer. Detta skapar svårigheter och motsättningar där konstnärerna ofta upplever en stor oförståelse för sin situation.

För att möta förändringarna ser man idag hur det utvecklas nya metoder, byggs nätverk, samt utvecklas strategier i skilda regioner i landet. Länskonstnärssamheten (konstkonsulent-) har varit viktig för denna utveckling. Av stor betydelse är också att kulturen mer tydligt integrerats i de regionala utvecklingsprogrammen. De senaste åren har det börjat växa fram en struktur med regionala resurscentra för att stärka bildkonstens ställning. Parallellt har det skett en förnyelse i arbetet inom organisationer som har sin grund i ett folkbildningsarbete, t ex Konstfrämjandet och Sveriges Konstföreningar. Konstnärer skapar också i allt högre grad själva nya former, nätverk och plattformar för samarbete.

Den utveckling som sker regionalt i landet har sin motsvarighet på flera andra håll i Europa, även om Sverige skiljer sig genom sin unika folkbildningstradition. Mest framträdande och intressant är utvecklingen i Storbritannien med exempel som ACME Art studios, Arts Catalyst etc. Men även i så vitt skilda länder som Danmark, Finland, Tyskland, Spanien m fl sker en utveckling i denna riktning.

KULTUR OCH HÅLLBAR UTVECKLING

Flera forskare har påvisat betydelsen av kultur för ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling. Idag talas det om de kreativa aktörernas betydelse för att öka dynamiken, entreprenörsandan, förändringsbenägenheten och rörligheten i ekonomin.

I USA, men även i Europa, har forskare visat att kreativa miljöer har avgörande betydelse för att attrahera högutbildad arbetskraft. Stora företag flyttar idag till orter där denna högutbildade arbetskraft finns, istället för tvärtom.

Skåne är en attraktiv region med många möjligheter inom turistnäringen. Position Skåne, som är regionens marknadsföringsbolag, är en aktör som idag efterlyser samlade strategier och kunskap om hur konstens resurser skall kunna användas för att främja och stimulera turistnäringen.

Nya vägar öppnar sig för regionen

Region Skåne har definierat och politiskt antagit fyra utvecklingsmål:

Attraktionskraft

Tillväxt

Bärkraft

Balans

Regionen har definierat kultur som ett av nyckelområdena för att uppnå de fyra målen.

Den regionala rollen har många möjligheter och dimensioner. I vår arbetsprocess har vi mött en positiv förväntan på regionens roll i utveckling av kultur i allmänhet och i vårt fall specifikt i bildkonstfrågor. Den regionala nivån uppfattas inte som lika politiskt laddad som den kommunala nivån, vilket är gynnsamt för utvecklingsarbete.

”Staten är för långt ifrån konstscenen...

Kultur kommer ofta att handla om svåra prioriteringar i en kommun. En långvårdsplats vinner alltid över en konstutställning” (ur en intervju).

Regionen har en bra mellanställning där den kan operera strategiskt, kunskapsuppbyggande och proaktivt. Samt våga prova nya vägar. Regionen är också en stark och lämplig nivå att bedriva ett kontaktarbete nationellt och internationellt.

Den regionala rollen är att komplettera, uppmärksamma och stödja det som sker lokalt i kommuner, dels från ett nationellt sammanhang och dels utifrån regionens egen verksamhetsidé.

Lägesbild

Troligtvis har aldrig så många människor kommit i kontakt med bildkonst direkt eller via medier som nu år 2006.

Troligtvis har aldrig så många konstnärer varit verksamma i Skåne som nu.

Troligtvis har aldrig så många utländska konstnärer ställt ut och varit verksamma i regionen som nu.

Läget har aldrig varit gynnsammare för bildkonsten i Skåne...

Så varför behöver vi en handlingsplan för bildkonst?

I vårt arbete som till stor del består i dialog och diskussion med intressenter inom konstområdet utkristalliserar sig följande lägesbild:

- kunskapen om samtidskonsten dess yttringar och presentationsformer är dålig
- bildkonst är ett arbete som till stor del utförs utan betalning
- bildkonstnärer har svårt att leva på sitt yrke och lever ofta utanför normala trygghetssystem
- på grund av okunskap görs ibland samtidskonsten till ett problem i stället för en möjlighet
- den regionala kulturpolitiken behöver uppdateras och förnyas när det gäller stöd, utveckling och målsättningar för bildkonst
- det finns en stor möjlig publik som kan bli intresserad av bildkonst
- kommunikation, pedagogik och tilltalet kring bildkonst, speciellt samtidskonst behöver utvecklas, annars riskerar många människor att aldrig få eller helt tappa kontakten med konsten
- Skåne har unikt goda förutsättningar genom sitt läge, starka konstinstitutioner, högkvalitativa gallerier och utställningsrum, antal bildkonstnärer, publikunderlag, Konsthögskolan och en oberoende konstscen i Malmö
- behov finns av omvärldsanalys, internationella impulser, innovationer, metodutveckling i olika led av konstkedjan
- bildkonsten är en icke fullt realiserad tillgång i regionens kulturmarknadsföring

Utvecklingsmål för region Skåne

För Skånes regionala utveckling på det kulturella fältet gäller följande fyra mål som anges i det kulturpolitiska programmet **Växa med kultur** som antogs av Regionfullmäktige 2003:

Tillväxt

Vi ska skapa tillväxt för Skåne genom att stärka den kreativa basen samt utveckla bredden, mångfalden och kvaliteten i kulturlivet. Vi ska bygga en utvecklande allians mellan kulturen, samhället och näringslivet.

Attraktionskraft

Vi ska öka Skånes attraktionskraft genom att ta vara på den samlade styrkan i hela vårt rika kulturarv och alla kulturuttrycken. Bilderna av Skåne ska vara positiva och tydliga och bidra till att Skåne är en region man vill bo i, besöka, återvända till och verka i.

Bärkraft

Vi ska öka Skånes bärkraft genom att hävda kvalitet och långa tidsperspektiv i samhällsarbetet. Vi ska inom kulturlivet skapa förutsättningar för strukturer och arbetsformer som är flexibla och hållbara.

Balans

Vi ska förbättra balansen i Skåne genom att aktivt stödja kultur- och kunskapsbaserad utveckling i alla delar av Skåne. I detta ingår en strävan att göra kulturen mer tillgänglig för alla.

STRATEGI FÖR ATT NÅ MÅLEN:

Förnyelse

Det ska finnas större utrymme och ökade resurser för experiment och utveckling, både inom och utom institutionerna. De kulturbaserade näringarna ska spela större roll i förnyelsen av samhällets ekonomiska bas.

Kompetensutveckling

Att öka medborgarnas kunskaper och förmågor är det mest kraftfulla instrumentet för att öka tillväxt och konkurrenskraft.

Profilering och synliggörande

Den samlade marknadsföringen ska utvecklas med tonvikt på att stärka kulturens varumärken och profilområden.

Utvärdering

Kulturverksamheterna ska följas upp och utvärderas kontinuerligt.

Dialog

Alla ska ha möjlighet att påverka utvecklingen genom dialog och samtal kring kultur och kulturpolitik.

Den kreativa regionen

Sven Nilsson formulerar i sin utredning *Den återuppfunna regionen* en klok rekommendation för regionens hållning i kulturpolitiska frågor:

”Det är genom sin obundenhet konsten och fantasin ger sitt oersättliga bidrag till samhället. För det är ju så att konsten fanns före de stora religionerna, de politiska ideologierna, den experimentella vetenskapen och den nyskapande teknologin. Behovet av konst som skapande, uttryck och upplevelse tillhör det djupast mänskliga.”

Stora ord men nödvändiga som utgångspunkt!

Det finns ett samband mellan konstnärlig utveckling och tillväxt, men det är långsiktigt, ofta ovisst och indirekt. Effekterna blir synliga först i efterhand. *Kulturpolitiken kräver modet att våga handla offensivt i denna ovisshet.*

När fantasin tas i företagens eller olika organisationers (också Region Skånes) tjänst dör den, och det som återstår är kreativitet, något som kan studeras, programmeras, planeras och läras ut. *Kreativiteten lyder, men fantasin är subversiv.*”

Denna bildkonstplan ansluter sig till Sven Nilssons generella rekommendation för kulturpolitik här fritt återgiven:

I en kreativ miljö gynnar kulturpolitiken utvecklingen av öppna strukturer och oavslutade nätverk, som släpper in publiken, beställare och entreprenörer i skapandet.

Nyckelbegreppet i en sådan kulturpolitik är alltså begreppet *kreativ miljö*, det vill säga kombinationen av gynnsamma infrastrukturer (lokaler, teknik, kommunikationer, tillgång till riskkapital mm), samt bredd och kvalitet på de kompetenser som är avgörande för utvecklingen.

Konstens vägar och fokus

”Konsten tar sin egen väg”

”Konsten har sköra strukturer, men klarar sig alltid”

”Det gäller att vara uppmärksam på var konsten beger sig”

Detta är några vanliga uttalanden som vi mött i dialoger och fokusgrupper.

Kan man överhuvudtaget planera för konst? Kan man från samhällets sida påverka och styra särskilt mycket när det gäller konstens önskvärda lokalisering? Uppstår inte det mest spännande, de stora sprången alltid utanför det genomanalyserade och strukturerade? Konsten gäcker med sitt undflyende väsen och man sitter snopen och kikar på hur den upplöses och återuppstår på ett annat oförutsägbart ställe:

“OH ART, what are you? You are so strong and beautiful and moving. You make us walk around and around, pacing the city at all hours, in and out of our Art for All room. We really do love you and we really do hate you. Why do you have so many faces and voices?”

(To be with art is all we ask, Gilbert och George, inledning katalogtext 1970, “Art for All”)

Thomas Millroth konstmuseichef i Ystad skriver i artikeln Fokus i dagens konst? i katalogen för Stockholm Art Fair 2004:

”Att peka på ett centrum, en ort, är ovanligt äventyrligt. Tryckpunkterna i dagens konstliv är inte givet fördelade på platser, nej knappt ens längre nationella. Att ställa ut utanför hemlandets gränser är en annan sak idag än tidigare. Om en Carlsund, Svanberg, Baertling, Reuterswärd, Fahlström deltog i konstlivet i en uppmärksammat ort, var det för att de var en del av konstlivet där. Annorlunda nu. Konsten har blivit transnationell liksom storföretagen. Ytspridningen är större. Naturligtvis utnämns centra, men skiftningar och växlingar väntar runt hörnet för att spela den tvärsäkre ett spratt.”

Konstnären Leif Holmstrand skriver under rubriken *Varför jag bor i Malmö?*

”Tillfrågad om varför jag själv bor i Malmö brukar jag lite svävande nämna något om hur billigt det är att leva där, och sedan konstatera att jag flyttade ner för Konsthögskolans skull och helt enkelt blev kvar av bekvämlighetsskäl. Den orättvisa utsagan blir alltså att jag bor i Malmö av gammal vana och för att jag är fattig. Lyckligtvis finns det mer att säga.

Jag har känslan av att Malmö erbjuder en mer icke-hierarkisk samtalsyta än exempelvis Stockholm, att man har mindre att vinna av att trampa på folk i Malmö. Kanske beror det på att så många sitter i samma sits; de kommersiella kanalerna är få och det gäller att etablera sig på alternativa sätt, och för att lyckas med det behöver man hjälpas åt snarare än konkurrera.

Folk i Malmö är hungriga på intryck och ser till att skaffa sig dem. Folk är lika hungriga på visningsmöjligheter och ser till att skaffa sig dem. De egna initiativen bland konstnärer är många och samarbeten är vanliga och relativt problemfria.

Om man bara bjuder till lite framstår Malmö som ett hyfsat smörgåsbord. Men man måste bidra med något gott själv också. "Knytkalas" är lösenordet. I Malmö är möjligheter något man skapar och inte något som man bara tillhandahålls uppifrån, och det är nog denna anda som jag tycker bäst om härnere i söder."

Ledstjärnor

Vår rekommendation är att dessa ledstjärnor ska vägleda och inspirera i det regionala arbetet med bildkonst:

- lita på aktörerna
- vara uppmärksam och intresserad
- våga experimentera
- sätta kvalitetsmål i samverkan med institutioner och utövare
- initiera kvalitetsdiskussioner
- agera långsiktigt
- ödmjukhet och respekt för olika roller
- agera varsamt vid förändringar
- omvärldsorientering
- samverka
- återkoppla, följa upp och utvärdera

Skåne som konstlandskap

Det är en svåröverskådlig kombination av faktorer som gör att en viss plats blir ett centrum för den mest vitala konsten. Några huvudförutsättningar är dock:

- att konstnärer väljer att bo på orten, tillgång till arbetslokaler och bostäder
- utställningsrum och institutioner som fångar upp konsten
- kvalificerat sammanhang och utbyte för konstnärerna, förtätningen
- närheten till en konstpublik

Skåne har allt. Dock kan man förnimma en omedvetenhet om det stora värde som detta representerar för Skåne. Någon uttryckte det så här;

”Konsten ses som en naturresurs, man tar den för given.”

Östra Skånes Konstnärsgille (ÖSKG) skriver i sin programförklaring:

”ÖSKG har stor betydelse för näringslivet i östra Skåne. Dels är föreningens 148 konstnärer i sig 148 direkta arbetstillfällen, dels genererar de andra arbeten, framförallt inom turistnäringen där ÖSKG:s verksamhet bidrar till nyetablering. En annan viktig aspekt som är svår att mäta är det kulturella kapital som ÖSKG och Konstrundan har gett Österlen och som lockar folk att flytta till östra Skåne.”

I Nordvästra Skåne har Nordvästra Skånes Konstnärsförening ca 190 anslutna konstnärer och står som arrangör av den allra största konstrundan under påsken. Flera hundratusen besök görs i de skånska konstnärernas ateljéer under påskveckan. Totalt har Skåne 7 - 9 konstrundor.

Konstrundorna representerar ett otvunget och avspänt sätt att närma sig konst och konsthantverkare som många människor uppskattar. Värdet av detta för Skånes attraktivitet som turist- och besöksland är omätligt och bör uppmärksammas och uppmuntras på det kommunala och regionala planet. Det är både en kulturpolitisk och en näringspolitisk fråga.

Skånes geografiska läge betyder mycket för den vitalitet som uppstått inte minst i Malmös konstliv. Närheten till t ex Berlin och Köpenhamn kan inte överskattas för utbytet för utbyte för såväl konstnärer som gallerister och institutioner. Här finns en enorm potential i framtiden.

Malmö är den ledande konststaden i Skåne, men även Helsingborg har seglat upp som en profilerad konststad där Dunkers Kulturhus har stort genomslag och omlandet i Nordvästra Skåne hyser många konstnärer. Lund har med Konsthallen och det nyrenoverade Skissernas Museum en stark ställning på konstscenen. Ystads konstmuseum har positionerat sig som ett djärvt museum för oväntade konstnärer, inte minst mellan samtidskonst och samtidsmusik. Kristianstads konsthall har på kort tid fått rykte som en intressant och publikvänlig hall som bidrar till att stärka konststrukturen i Nordöstra Skåne, där vi också finner Wanås Utställningar och Hässleholms Kulturhus. Totalt har Skåne ett tjugotal offentliga konsthallar och konstmuseer och många framträdande privata eller stiftelsesdrivna initiativ.

Regionen har också framstående utbildningsinstitutioner inom bildkonst. Konsthögskolan i Malmö, Institutionen för konst- och musikvetenskap vid Lunds Universitet och Malmö Högskolans linje för Konst, Kultur och Kommunikation. Folkhögskolor som Östra Greve Folkhögskola och Nordvästra Skånes Folkhögskola betyder också mycket för utbildningen inom det konstnärliga fältet. Utökade samarbeten mellan regionen, kommuner och skolor bör stimuleras och kan bli en kraftfull bas för utvecklingsarbete.

Denna exceptionellt goda infrastruktur för konst erbjuder möjligheter för Skåne att förstärka och förädla sig som bildkonstlandskapet nummer ett. Malmö och Helsingborg kan vara "inkastare" och "skyltfönster" för konstintresserade besökare från Sverige och utlandet. De trevliga hamnstäderna Trelleborg, Ystad och Landskrona kan också fånga upp de tillresande från kontinenten och Danmark och med ett välkomnande bemötande lotsa ut kulturturisterna i landskapet.

Några definitioner

Konstinstitutioner – konsthallar och konstmuseer är i Skåne oftast i offentlig kommunal regi. Finns också institutioner i stiftelseform t ex Rooseum.

Regionalt konstmuseum – i Skåne är det Malmö konstmuseum som har den rollen via ett statligt regleringsbrev. Rooseum är definierat som ett regionalt intressant konstmuseum och uppbär regionalt och statligt stöd.

Utställningsrum för konst – många kommuner har ingen regelrätt konsthall utan har i anslutning till bibliotek eller annan samlingslokal en utställningsyta för konst.

Privata gallerier – galleristens viktigaste uppgift är att vara en länk mellan konstnär och kund. Kunder är såväl offentliga som privata verksamheter samt privata enskilda köpare.

Konstnärsdrivna gallerier – ofta föreningar bestående av konstnärer som visar konst i skiftande lokaler – det kan vara industrilokaler, verkstäder, gårdar eller egna ateljéer.

Vissa konstnärsdrivna gallerier säljer konst som en del i sin verksamhet – andra har som policy att ej sälja konst direkt.

Offentlig konst – enkelt uttryckt all konst som är placerad i den gemensamma miljön ute och inne.

Offentlig utsmyckning/fast konst – staten utfärdade 1937 en rekommendation om att 1 % av den totala byggkostnaden vid ett nybygge i offentlig regi skulle avsättas till konstnärlig utsmyckning.

Konstförmedlare – ett begrepp som används på olika sätt. I princip kan man säga att alla aktörer som är involverade i processen att skapa ett möte mellan konstverket och publiken är konstförmedlare. Viktiga konstförmedlare är Konstfrämjandet, olika studieförbund och konstföreningarna.

Curator – utställningskommissarie som ansvarar för idémässigt innehåll och gestaltning av en konstutställning. Arbetet sker ofta på free-lancebasis.

Ateljéföreningar - konstnärer organiserar en förening och tillhandahåller ateljéer att hyra till rimlig pris. Ibland med stöd av kommunen.

Kollektiva konstnärsverkstäder – tillhandahåller arbetslokaler för yrkesverksamma konstnärer. Verkstäderna har specifik inriktning på t ex grafik, textil, digital- eller monumentalkonst.

Gästateljéer – att tillhandahålla en ateljé eventuellt i kombination med bostad för ta emot en gästande konstnär. IASPIS, International Artist Studio Program In Sweden utdelar ateljéstipendier till internationella konstnärer som kan arbeta i Sverige och har ett utbytesprogram så att svenska konstnärer kan arbeta utomlands.

Konsthändelser – kan t ex avse ett större arrangemang som en biennal eller mäsas.

Kortfakta om bildkonsten i Skåne

En övergripande kartläggning av bildkonstområdet i Skåne finns i rapportens del 2.

Här sammanfattar vi de viktigaste resultaten:

- Bildkonsten har relativt andra konst- och kulturyttringar små regionala medel att röra sig med. 2.5 % av regionens samlade kulturutgifter går till bildkonst.
- Kommunernas satsningar på bildkonst varierar starkt, likaså hur man hanterar frågor kring bildkonst. I kommuner som inte har någon kommunal konstinstitution förefaller bildkonsten att vara lågprioriterad.
- Begränsat efterlevande av 1 % regeln generellt.
- Skåne har en väl utbyggd konstscen med många stora välrenommerade institutioner och andra utställningsrum. Starka institutioner för samtidskonst.
- Konst- och museipubliken i Skåne har ökat kraftigt. I Kulturrådets statistik har den nästan fördubblats på fyra år. Det ger Skåne en särställning jämfört med andra län.
- 2 218 000 personer besökte år 2003 ett museum eller en konsthall i Skåne (totalt 28 institutioner). Skånes besöksstatistik slås endast av Stockholm.
- 4 av 10 svenskar uppgav i den senaste Kulturbarometern att de besökt en konstutställning under året. Högutbildade går betydligt oftare än lågutbildade.

- De två största konstrundorna i Skåne drar tillsammans flera hundratusen besökare under påsken och betyder mycket för handel, restauranger med flera binärningar.
- Skåne har efter Stockholms län flest konstnärer som får stipendium av Bildkonstnärsfonden. (inkluderar även konsthantverkare med flera)
- Region Skåne har ingen tätposition när det gäller totala satsningar på kultur dvs summan av statliga, regionala och kommunala utgifter. 10:e plats bland 21 län. (2002).
- Skånes kommuner däremot är näst generösast (efter Västernorrlands kommuner) i landet när det gäller kultur. Den kommun som satsar störst andel av budgeten är Helsingborg följd av Malmö.
- Den regionala "infrastrukturen" för strategisk utveckling av bildkonstområdet är relativt outvecklad i Skåne. Andra län t ex Västra Götaland har kommit längre när det gäller utveckling och dialog, samordning, nätverk, resurshantering, arkivering mm.
- Internationaliseringens möjligheter för bildkonsten är inte tillräckligt uppmärksammas.
- Malmös "fria" konstscen är dynamisk och innovativ. Många konstnärer stannar i staden. Nya roller och arenor skapas av egen kraft – konstförmedlare, konstnärsdrivna utställningsrum, ateljéföreningar, blandformer konstteater-musik etc. Malmö har här en särställning i Skåne och i Sverige.
- Medelinkomsten för skånska bildkonstnärer är låg. Bland de skånska konstnärer som fått stipendier från Bildkonstnärsfonden 2001- 2005 var medelinkomsten 83 000 kr.
- 332 skånska bildkonstnärer är anmälda till Arbetsförmedlingen Kultur. Detta motsvarar drygt 30 procent av de bildkonstnärer som bor i Skåne (KROs definition). Av dessa är 125 personer helt arbetslösa. (november 2005)
- Konstnärligt arbete är ofta lågt arvoderat eller inte arvoderat alls.

B. DISKUSSION

Bildkonsten - resurser, synlighet och prioritet

Skåne har som vi sett rika förutsättningar på alla plan när det gäller bildkonst. Den stora potentialen behöver dock synliggöras och ett långsiktigt utvecklingsarbete organiseras.

Konstområdet har en svag struktur, är splittrat och är på många sätt eftersatt. Det finns utvecklade former för att föra ut samtidskonsten i samhället och kunskapen kring konst är relativt dålig.

Kännetecknande för konsten är dess rika möjligheter, men samtidigt ett dåligt resursutnyttjande. Att resurser används bristfälligt beror till stor del på för liten medvetenhet om de möjligheter och förutsättningar som finns och för liten samverkan mellan olika aktörer. Utökad kunskap, utvecklade samverkansformer, gemensamma strategier och tydligare ansvarsfördelning kan skapa ett ännu mer vitalt konstliv Skåne.

Skåne har ingen konstkonsulent som driver bildkonstfrågor, inte heller någon utbyggd resursorganisation för bildkonst som en del andra län. Regionens satsningar handlar i dagsläget huvudsakligen om att fördela verksamhetsbidrag och handläggning av de offentliga konstinköpen. Kultur Skånes konstkansli har som uppdrag att "främja regionens konstliv samt tillgodose Region Skånes behov av bildkonst". De offentliga inköpen och beställningarna tar dock kansliets huvudsakliga resurser i anspråk.

Bildkonstens andel av den totala regionala kulturbudgeten är låg, 2.5 %.

Det är dags för ett nytt och friskt anslag för att stärka kunskapen om bildkonst, för idéutveckling och för att bygga strukturer och nätverk inom konstområdet. Utvecklingen inom andra områden t ex dans, visar att fokusering, resurser och kraftsamling inom en kulturgren ganska snabbt ger resultat i form av ökat publikintresse och bättre arbetsförutsättningar för utövarna.

Genom att börja bygga upp en resursorganisation kan potentialen i regionens konstliv realiseras. Ett första steg är att anställa en konstkonsulent.

Många har klagat över att bildkonsten hamnat i skymundan i medier och det offentliga samtalet. Att området tar för lite plats i offentligheten i förhållande till det värde som representeras och i förhållande till andra kulturområden som hörs och syns t ex scenkonsten och nu senast design. Det stämmer säkert. Den största delen av det offentliga samtalet styrs idag av professionella opinionsbildare. Vill man ha uppmärksamhet måste man tala för sig. Bildkonsten som är en individuell konstform hamnar i bakvattnet när det handlar om att vara synlig i den kulturpolitiska debatten. Media är generellt nyhetsdrivet och vill ha frontfigurer och händel-

ser som berör en större publik. Här har aktörerna, inte minst konstnärsorganisationerna själva, ett ansvar att avsätta resurser för mer aktiv opinionsbildning.

Bristen på sakkunniga handläggare i bildkonstfrågor i kommunerna upplevs som ett stort problem och likaså bristen på dialog i frågor som rör konst. Att inrätta ett regionalt referensforum, ett konstkollegium för utvecklings- och omvärldsfrågor, tror vi är av stor betydelse.

Basen för konstnärligt arbete

YRKE: KONSTNÄR

Om vi utgår från KRO:s definition så bor det ca 800 bildkonstnärer i Skåne (Konsthögskoleutbildning eller fem års dokumenterad yrkesverksamhet). Formerna för de konstnärliga uttrycken är t ex måleri, skulptur, grafik, foto, video, textil, installationer, performance. Presentationen av dessa arbeten sker på gallerier, museer, konsthallar, konstföreningar och andra utställningsplatser. En annan modell för konstnärligt arbete är att det finns beställare eller uppdragsgivare som utifrån en given plats och budget anlitar konstnären. Beställare och uppdragsgivare är i huvudsak kommuner, landsting, staten och ibland privata företag.

Den konstnärliga yrkesrollen innebär ofta att det fria utövandet kombineras med närliggande yrken t ex bildlärare. Många konstnärer måste försörja sig med deltidarbeten inom helt andra yrkesområden s k brödjobb. Bildkonstnärers verksamhet är ofta kostnadskrävande i form av ateljéhyror, material och utrustning. Många konstnärer samarbetar i projekt både av finansiella och praktiska skäl som av professionella. Bidrag och stipendier är också viktiga för försörjningen. Skånes konstnärer tillhör de som får flest stipendier av statliga Konstnärsnämnden. 35% av stipendierna gick till regionens konstnärer år 2005.

Vi urskiljer ett antal problem när det gäller konstnärernas försörjningssituation:

- Den offentliga marknaden för inköp av konst och konstnärlig utsmyckning har stagnerat och 1 % -målet efterlevs sporadiskt.
- Marginalerna när en konstnär säljer på galleri är ofta små på grund av hög beskattning, komplicerade regler och höga momssatser.
- Trygghetssystemen är anpassade till att vara antingen löntagare eller företagare. Konstnärerna är oftast båda delar. Detta leder många gånger till att konstnärerna står utanför trygghetssystemen eller att de måste anpassa sin verksamhet för att inte mista sina rättigheter.
- Arbetsmarknadspolitiken är främst anpassad för löntagare och syftar till att matcha en arbetstagare mot en arbetsgivare. Bildkonstområdet missgynnas av de centrala regelverken.
- Det finns en bristande utbildning för konstnärer i hur man etablerar sig på arbetsmarknaden, till exempel som företagare.

- AF-Kulturs arbetsmarknadsprojekt för bildkonstnärer är nedbantade och AF-Kulturs uppdrag förändrat.
- Utställningsersättning betalas bara av vissa förmedlare.
- Formerna för arvodering av konstnärligt arbete i utställningar och projekt är otydliga.
- Det finns ofta inget definierat produktionssystem vid tillskapandet av en konstutställning - ingen tydlig producent, ingen produktionsbudget etc.
- Bildkonstnärerna har ingen arbetsgivarpart vilket försvårar bildande av t ex en konstnärsallians.
- Dålig marknadsföring och kännedom om konstnärer och deras kompetens.
- Företagen saknar avdragsrätt vid inköp av konst.
- Otydligt regelverk kring kultursponsring.

Offentliga inköp

Av stor betydelse för konstnärer är fortfarande offentliga inköp och beställningar av offentlig konstnärlig utsmyckning.

Målet för Region Skåne är:

”Att det ska finnas konst och konstnärliga utsmyckningar av hög konstnärlig kvalitet i de lokaler som Region Skåne förvaltar och bedriver verksamhet i.”

Inköpen av lös konst uppgår till ca 1 Mkr årligen. I regionens ägo finns ca 30 000 konstverk.

Den fasta konstnärliga gestaltningen/utsmyckningen hanteras sedan 2001 av Regionens fastighetsnämnd. Konstkansliet vid Kultur Skåne ansvarar dock för handläggningen av upphandlingen, av konstnärssurval, avtal mm. En arbetsgrupp med representanter från Region Skånes fastighetsbolag och Kultur Skåne etablerades 2003. Arbetsgruppen träffas regelbundet för uppdatering och planeringsarbete. Den totala investeringen uppgick år 2005 till 2,5 Mkr. 1 % regeln tillämpas regelbundet.

Vi föreslår en skärpning av tillämpningen av 1 % regeln i regionen. Vidare att resurser avsätts för att praktiskt kunna arbeta med en vårdplan för de offentliga konstverken.

Kommunernas offentliga upphandling av konst varierar kraftigt. Bland de 33 tillfrågade skånska kommunerna hade endast 3 kommuner ett Skönhetsråd och 5 tillämpade 1 % regeln. (av 24 svarande i Kommunförbundets enkät 2004).

Kommunförbundet konstaterar att endast 33 av de 213 kommuner som svarade på enkäten i hela landet hade ett program för bildkonst/konstnärlig utsmyckning:

”Därigenom förstärks vårt tidigare intryck att kulturmiljö- och arkitekturfrågor, i synnerhet i mindre kommuner, inte betraktas som kulturpolitiska med samma omedelbara självklarhet som exempelvis biblioteksfrågor, utan snarare anses tillhöra byggnadsnämnden och dess förvaltning. Det är vår förhoppning att denna enkät i sådana fall tjänat som en påminnelse om att såväl kulturmiljö som arkitektur i allra högsta grad har en naturlig plats också i kulturpolitiken och dess nämnder.”

Frågans otydlighet avspeglar sig också på det statliga planet där Statens Konst- råd drabbats av kraftiga besparingar och hot om nedläggning under 2005. I år har dock hotet tagits tillbaka och Konstrådet får behålla sin budget. ”Konstrådet har långsamt vänt skeppet och blivit vad det borde vara: en av landets viktigaste aktörer för offentlig konst. En livlig agent som är med och driver diskussionen om vilken roll konst, design, stadsplanering och arkitektur kan ha.”(DN 2006-01-15)

Att uppmärksamma konsten i miljö-, gestaltungs- och planerings frågor är av stor betydelse.

Här finns en slumrande marknad och en begränsad kunskap. Regionen bör inta en mer aktiv roll i detta arbete och självständigt och i samarbete med Statens Konstråd (det vidgade uppdraget) driva idédiskussioner och seminarier i Skåne.

Flera undersökningar visar att konstinstitutioner köper in konst av män i större utsträckning än av kvinnor. Detta trots att andelen yrkesverksamma kvinnliga konstnärer är ca 60 %. Detta återspeglar tyvärr många gånger en bristande medvetenhet, kunskap och intresse för kvinnliga konstnärer. Möjligen har bilden delvis svängt de senaste åren med en ökande medvetenhet kring frågor som berör kön, klass och etnicitet. Frågans aktualitet belyses inte minst genom utställningen Konstfeminism på Dunkers Kulturhus. Det är trots detta ständigt angeläget att ha ett medvetet jämställdhetsperspektiv vid inköp av konst.

Ateljéstöd

Förutsättningarna för kommunerna varierar naturligtvis starkt, men när det gäller tillgång till billiga arbetslokaler, verkstäder mm kan kommuner med god vilja hjälpa konstnärerna på ett rimligt enkelt sätt. Det behövs en dialog med utövarna och att någon intresserar sig för frågan. Ett samarbete med kommunala och privata fastighetsbolag kan inledas för att identifiera lämpliga industrier och annan bebyggelse som är lämplig för kreativ och konstnärlig verksamhet.

Stödformer för ateljéhyror till enskilda eller grupper av konstnärer på orten bör finnas i lämpliga kommuner i regionen. Lösningarna kan se olika ut, men grundbehovet är detsamma; ändamålsenliga lokaler till rimliga hyror.

I ett större perspektiv handlar det om att sätta kulturen högt på dagordningen i kommunernas förnyelse- och tillväxtarbete.

Att tillhandahålla bostäder/ateljéer för gästande konstnärer är ett mycket effektivt sätt att få till stånd ett givande kreativt utbyte. Här bör regionen i samarbete med konstinstitutionerna och högskolor driva på så att sådana tillskapas.

Utställningsersättning

En fråga som stötts och blötts länge är rätten till utställningsersättning. I dagsläget betalas utställningsersättning ut av konstföreningar, Konstfrämjandet, en del konstnärsdrivna gallerier via en statlig ersättning. Många arrangörer och institutioner betalar ingen ersättning alls.

En väl utbyggd utställningsersättning med ett tydligare arrangörsansvar ger konstnären möjlighet att arbeta friare, då ersättning ges utan krav på försäljning av konst. Målsättningen bör här vara att regionens alla utställningsarrangörer betalar skäliga ersättningar för utfört arbete och produktionskostnader.

Branschen och konstinstitutionerna bör verka för en professionalisering och tydlighet när det gäller produktionsbudgetar och arvoderingsfrågor rent generellt. Att se till att alla inblandade i ett projekt får betalt för sina tjänster. Att det är lika självklart att regionens egna konstnärer får betalt för sina insatser som att internationella konstnärer och curators arvoderas.

Projektfond

Förutsättningen för konstnärliga projekt är oftast tillgången till projektmedel. Idag är det många gånger svårt att finna en part som i ett första skede kan gå in som garant för den konstnärliga kvaliteten i ett projekt eller med en grundpott för en finansiering. En projektfond öppnar upp för nya finansieringsmöjligheter för konstnärliga projekt. Resurser som idag är svåra att som konstnär få tillgång till i andra fonder, inom EU, kommuner eller näringslivet kan på så sätt frigöras.

Att tillskapa en projektfond med öronmärkta medel för bildkonst skulle vara en värdefull stimulans för hela bildkonstsektorn. Kultur Skåne har redan konton för så kallade fria projekt dock ej öronmärkta. Projekt inom bildkonst har varit få. I en utredning beställd av Kultur Skåne kring projektmedlen uttalades en önskan om att projektmedel i större utsträckning bör tillfalla icke-institutionella kulturskapare.

Projektfondens finansiering kan eventuellt på sikt göras till ett intressant samarbetsinitiativ bland regionens kommuner. Kanske kan några eller alla Skånes kommuner bidra med mindre belopp till fonden och på så sätt skapa en solidaritet

och gemenskap i frågan om kulturfinansiering. Om alla kommuner lägger blygsamma 100 000 kronor, har vi raskt en fond på dryga 3 miljoner kronor.

Bildkonstfonden bör vara substantiell och marknadsföras ordentligt. Service kring projektutveckling och ansökan bör också finnas. Fondmedel kan användas som grundplåt eller för totalfinansiering av bildkonstprojekt. Medel kan sökas av konstnärer, konstförmedlare inkl utställningsrum och curators. Fondmedel kan inte sökas av direkt kommersiella aktörer och inte av institutioner.

Mångfald

Vi vill också betona den mångkulturella aspekten i regionen. Att stödja konstnärer med annan etnisk bakgrund än den svenska är angeläget och kräver speciell uppmärksamhet. Att drygt tjugo procent av Sveriges befolkning är födda utomlands eller har minst en förälder som är det ska avspeglats i representationen inom kultur- och konstlivet – konstnärer, producenter, administratörer och publik. Skåne och Malmö har här mycket rika förutsättningar.

Resestipendier

Regionen bör komplettera andra stödformer med enkla stipendier för resor, research och fortbildning för konstnärer och konstförmedlare. Detta gör Region Skåne till en attraktiv plats att verka utifrån.

Nya arbetsfält för bildkonstnärer

SKISS

Formerna för att föra ut samtidskonsten och ta den konstnärliga kompetensen i anspråk i samhället behöver utvecklas. Konstfrämjandet driver sedan flera år ett antal projekt i en riktning där konsten söker sig ut i samhället för att få förankring och legitimitet, nya uppdragsgivare och ny publik. I EU-projektet "På konstens villkor" samarbetar konstnärer, konstintendenter och konstpedagoger med en ny konstpublik på institutioner och arbetsplatser. Arbetsplatserna utgör ett socialt sammanhang där nya målgrupper nås och där konstmötena får en långsiktig betydelse.

Projektet Samtidskonstnärer i Samtidssamhället, **Skiss**, syftar till en förbättrad arbetsmiljö och ökad hälsa för individen. Projektet ska skapa möjligheter att konstruktivt och långsiktigt länka ihop konstnärers kreativa kompetens med olika arbetsmiljöer. Efter en förstudie 2004 genomförd med stöd av Statens Kulturråd har Skiss genomförts under 2005. Projektet är ett samarbete mellan Konstfrämjandet, KRO, AF-Kultur, Folksam och Riksbankens Jubileumsfond, Stockholms läns landsting och fem kommuner i Stor Stockholm. Projektet vänder sig till anställda på 20 arbetsplatser inom vård, skola, omsorg.

Pilotprojektet inleddes med en två månaders utbildning i samarbete med Konstfack för de 20 deltagande konstnärerna. Efter utbildningen anställdes konstnärerna på halvtid i projektet och introducerades på arbetsplatserna. Konstnärerna

är anställda på 50 % för att kunna upprätthålla sin normala konstnärliga verksamhet vid sidan om. Anställningstiden är minst sex månader.

Det är konstnärernas kompetens som avgör om de anställs i projektet, inte eventuella arbetsmarknadspolitiska överväganden. Projektet bidrar till professionell stadga för konstnärer genom att:

- ha förberedande utbildning i organisationskunskap, omvärldsanalys, projektarbete, ekonomi
- utveckla mentorskap
- handledning
- gruppstöd
- uppföljning

Efter sex månaders anställning omfattas konstnärerna av ett fungerande socialförsäkringsskydd.

AF-Kultur har anslagit medel från arbetsmarknadspolitiska projekt för att finansiera Skiss.

Utifrån erfarenheterna i Skiss föreslår vi att ett pilotprojekt för vidgad arbetsmarknad för bildkonstnärer genomförs i Skåne. Förutsättningen är att AF Kultur i samarbete med t ex Konstfrämjandet är intresserat av att utarbeta former för uppdrag och genomförande. En sådan satsning skulle kunna bli ett positivt samarbetsprojekt mellan ett par eller flera av Skånes kommuner.

Galleriers och förmedlares nyckelroll

Man kan urskilja många olika förmedlarroller inom konstområdet:

- förmedling av arbeten och uppdrag åt konstnärer
- förmedling av konst och konstupplevelser till publiken och köparna

I den första kategorin finns gallerier, konstagenturer, konstnärliga nätverk, frilansande curators.

I den andra kategorin ingår statliga, regionala och kommunala uppdragsgivare, museer, offentliga projekt finansierade av Framtidens Kultur, Konstfrämjandet och Sveriges Konstföreningar med flera.

Ofta sammanfaller rollerna som när det gäller Konstfrämjandet och konstföreningarna. De har ett konstbildande uppdrag, men skapar samtidigt många arbeten för konstnärer.

”Det finns flera orsaker, på olika nivåer, till att det finns så många förmedlare av konst och konstnärer. Kulturella traditioner – det finns en stor ovana vid att både använda sig av och köpa konst/eller konstnärliga uppdrag hos en majoritet av befolkningen. Många människor vet helt enkelt inte vad de ska göra med konst som är annorlunda än traditionell objektskonst. Förmedlaren kan vara konstnärens kanal uti samhället, till sin marknad och sin publik. Köparen/publiken behöver ofta vägledning och att bli visad de alternativ som finns, och för att hitta nya köpargrupper/mottagare behövs ofta en stor pedagogisk insats och mycket marknadsföring”. Så skriver Maria Backman i en rapport på uppdrag av Konstnärscentrum Öst.

Förmedling kan också uppfattas som en pedagogisk aktivitet. I de utvidgade arbetsområden där konstnärer ofta jobbar har ofta den pedagogiska, förmedlande, publiktillvända och kommunikativa aspekten stor betydelse. Sven Nilsson menar i *Kulturens nya vägar* att gränsen mellan bildkonstnären och förmedlaren, till exempel utställningsintendenten eller galleristen, börjat brytas ner. Under benämningen curators blir det ofta dessa förmedlare som genom sina beställningar eller utställningskoncept stimulerar innovationer och skapar förutsättningar för konst.

I en alltmer mångfacetterad konstvärld där konst presenteras i alla upptänkliga former blir förmedlingsrollen allt viktigare. Förmedlaren lotsar konstnären till publiken och viceversa.

För de flesta enskilda konstnärer är inkomsterna från mer traditionell försäljning naturligtvis en viktig inkomstkälla. Det är viktigt att slå fast att bildkonstmarknadens expansion och storlek inte bara har samband med offentlig stödpolitik utan i allra högsta grad med den allmänna ekonomiska utvecklingen, den internationella konstmarknaden, skatteregler mm. Goda tider som på 80-talet sätter fart på konstmarknaden.

En förutsättning för att konsten ska nå marknaden, publiken och köparna är närvaron av gallerier, såväl kommersiella som konstnärsdrivna, och andra förmedlares initiativ.

De privata kommersiella galleriernas villkor går denna handlingsplan inte in på. Vi vill dock understryka betydelsen av att lyfta fram seriösa gallerier och från offentligt håll bevaka galleriernas verksamhet och uppmärksamma de konstnärskap som presenteras.

Positiva initiativ där den privata och offentliga sfären samarbetar som i Malmö gallerinatt är av stort värde för en bred konstpublik. Det kunnande om konstvärld

den som finns hos gallerister bör tas tillvara i större utsträckning – ett utbyte alla tjänar på.

Det är angeläget att de konstnär- eller föreningsdrivna initiativen stöds och får utrymme att utvecklas. Små pengar gör ofta underverk i denna del av konstkedjan. Att ta tillvara den kompetens som finns i konstnärernas egen utställningsverksamhet breddar utbudet av konst i regionen och ger många konstnärer möjligheter att visa sina verk.

Konstprojekt som iscensätts utanför institutioner och utställningsrum så kallade platsspecifika projekt som kan drivas både av konstnärer själva eller av curatorer bör uppmuntras.

Den datorbaserade konsten erbjuder nya möjligheter till spridning och publikkontakt. Som relativt ny genre bör särskilt intresse riktas mot denna form.

Konstfrämjandet arbetar med konstbildning och att föra ut konst till människors egna miljöer.

Konstfrämjandet i Skåne har gjort intressanta insatser för att utveckla former för hur konsten kan ta plats i fler sammanhang och hur konst kan nå ut bättre. En fortsatt satsning på utvidgande projekt i denna riktning bör stimuleras.

Konstföreningarna är en stor resurs för konstlivet genom sina uppköp och studie- och bildningsverksamhet. Samverkan mellan konstföreningar och institutioner och övriga aktörer bör uppmuntras och stödjas.

Konstnärernas egna organisationer KRO, Konstnärernas Riksorganisation, IKK, Institutet för Konstnärer och Konstförmedlare, och KC Konstnärscentrum bedriver idag ett viktigt förändringsarbete för att förbättra villkoren för bildkonsten. Att tillvarata deras initiativ och kompetens och arbeta vidare i dialogform är angeläget. Man bör också knyta KIF, Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, till samverkansprojekt inom konst i regionen.

DE GULA KORTEN - LYCKAT EXEMPEL PÅ FÖRMEDLING AV UPPDRAG
Konstnärscentrums (KC:s) uppdrag är att förmedla arbeten till bild- och formkonstnärer.

Konstnärscentrum Syd bedriver sedan 2004 ett lyckat projekt med de så kallade "gula korten". En offensiv och konkret satsning som syftar till att skaffa uppdrag åt medlemmar och sälja konstnärliga tjänster till byggsektorn.

- Genom att prenumerera på alla byggnadstillstånd i regionen får man ett underlag för bearbetning – de gula korten
- En telemarketingfirma ringer upp kunderna

- Vid intresse skickar KC Syd en konsult/konstnärlig rådgivare som presenterar en idéskiss.
- En konstnär väljs för uppdraget
- Kontrakt

KC Syd ger ekonomiskt stöd till själva idéskissen. 17 av 24 idéskisser har fått napp. För en insats på 168 000 kronor har det skapats uppdrag för konstnärer på 1,7 miljoner kronor (2004).

Många byggherrar blir tacksamma över att bli kontaktade. De vet inte hur de ska göra för att få tillgång till den rätta konstnärliga kompetensen själva.

Konst i regionalt perspektiv

Skåne har två regionala konstinstitutioner som får ekonomiskt bidrag: Malmö Konstmuseum och Rooseum. Dessutom får Wanås, som är en privat stiftelse, visst verksamhetsbidrag.

Inga andra offentliga konstinstitutioner har särskilda uppdragsöverenskommelser med regionen och inte heller några regionala bidrag.

För att uppbära regionalt bidrag krävs en verksamhet som definierats som regional dvs att verksamheten bedöms som intressant för hela eller större delar av länet.

Rollerna för de regionala konstinstitutionerna kommer framöver att förtydligas när det gäller kompetensförmedling, pedagogik, samordning och forskning. Utökade regionala krav på institutioner kan då medföra ökad tilldelning av medel. Den ekonomiska situationen för de regionala konstinstitutionerna är i dagsläget ansträngd, med små möjligheter att ta ett större regionalt ansvar. En museiutredning kommer att genomföras under 2006.

Region Skåne fördelar även bidrag till konstpedagoger i hela länet. Regionala konstpedagoger finns i Kristianstad konsthall, Wanås, Ystad konstmuseum och Malmö Konstmuseum.

I ett större perspektiv handlar en regional kultur- och konstpolitik också om en tyngdpunktsdiskussion. Var ska uppdrag och resurser läggas? På det institutionella konstlivet där stat, region och kommun är huvudman som hittills eller med en förskjutning mot fria utövare:

”Med en ny omvärldsanalys för konstkulturen kommer de finansierings- och organisationsformer som legat fast sedan 1974 att förändras. Vi kommer att få se en ny typ av kulturbyråkrater på arbetsmarknaden: systemanalytiker, strateger, konsulter och agenter. De långsiktigt fastslagna målen samt finansieringskana-

lerna via stat, kommun och landsting och den direkta ledningen genom huvudmannaskap, lär komma att ersättas av mycket kortsiktigare, delfinansierade, kontaktförmedlande, rådgivande och fördelande inrättningar.”

Texten är ett utdrag ur en artikel i Göteborgsposten 060116. I artikeln *Ett argument för konstens nytta* beskrivs den process som sedan några år pågår i Västra Götaland, där det strukturella arbetet med att finna nya former för konstnärlig verksamhet, alltmer sker i nätverk mellan utövarna och de offentliga huvudmännen.

ROOSEUM

En rekonstruktion av konstinstitutionen Rooseum kommer att genomföras under 2006. Malmö Stad går via kulturnämnden in som huvudman och former för att driva och leda museet ses över.

Region Skånes kulturnämnd framhåller i sitt remissyttrande till Regionstyrelsen att Rooseum är en regional konstinstitution som sedan sin tillblivelse 1992 har fått ett gott rykte och blivit ett starkt varumärke för den samtida konsten, inte minst internationellt. Den har även fungerat som en utvecklings- och utbildningsinstitution för bildkonstnärer och konstförmedlare, framför allt genom sitt samarbete med Malmö konsthögskola.

Region Skånes kulturnämnd förutsätter att diskussioner om Rooseums fortsatta verksamhet kommer att föras med de inblandade intressenterna.

Malmö konstscen

Malmö är en av Sveriges mest vitala städer när det gäller samtidskonst. Konsthögskolan i Malmö har funnits i 10 år. Totalt har 130 studenter examinerats från skolan. 90 % av eleverna som gått på skolan är verksamma som konstnärer. Många är framgångsrika och uppmärksammade.

Betydelsen av Konsthögskolan är mycket stor – ett mycket stort antal konstnärer väljer att bo kvar i regionen efter examen och inflyttningen av konstnärer har ökat. Stockholm är inte längre den enda självklara platsen man söker sig till.

De unga konstnärerna är ett värdefullt tillskott i Malmös konstliv som redan innan skolans tillkomst hade gott rykte och en spänstig bas med tre dynamiska institutioner; Rooseum, Malmö Konsthall och Malmö Konstmuseum.

I samtiden erbjuds fler platser än någonsin att presentera konst på. Utöver de stora konstinstitutionerna och de kommersiella gallerierna, finns en tredje utställningskategori – de konstnärsdrivna gallerierna. Denna grupp kallas ibland för alternativa eller icke-kommersiella gallerier. I Malmö finns 3-4 konstnärsdrivna gallerier.

Malmö har 15 - 20 kommersiella gallerier. Till detta kommer Konstfrämjandet, Skånes Konstförening och Limhamns Konstförening. I Malmö finns också ett antal ateljéföreningar med och utan offentligt stöd.

Vikten av mångfald betonas samfällt av företrädarna för konstlivet i Malmö. Att de olika aktörerna får lov att arbeta med och utveckla det de är bra på skapar dynamik och energi. I samspelet mellan den fria konstscenen och lyhörda institutioner uppstår hög kvalitet och kompetens.

Malmö finansierar fyra kollektivverkstäder; Monumental, Digital, Textil och Grafik. Styrelsen för Monumental har gjort ett ambitiöst förnyelsearbete och vill utveckla verkstaden som tidigare varit underutnyttjad mot en mötesplats för konst och kultur. Man har bl a introducerat ett nytt koncept med ett konstnärshotell. Omdaning av verkstaden sker i nära samarbete med fastighetsägaren Svenska Hus som är positiva till denna omgestaltning av en gammal industrimiljö. I samma huskomplex vid Ystadvägen finns också galleri Elastic, Teater Lilith och Skånes Konstförening. I området finns möjligheter till ytterligare intressant förtätning t ex genom att kollektivverkstaden för grafik flyttar dit som de själva föreslagit.

Monumental skriver så här i sin programförklaring 2005:

"Vi på Konstnärernas kollektivverkstad Monumental anser själva att vi måste förändras i en riktning som tillmötesgår den ökade konstnärliga aktiviteten i Malmö. Därför är vi i konstant förändring mot att öppna upp vår verksamhet och finna ytterligare möjligheter att utvecklas och knyta fler brukare till oss."

Exemplet är viktigt för det visar på handlingskraften och "friskheten" i konstlivet. Med relativt små resurser kan nedgångna områden bli attraktioner och levande miljöer. Malmö har stora möjligheter att utveckla denna potential av f d industrimiljöer till blomstrande kultur- och konstloaser - helt i linje med den av regionen förespråkade klustertanken.

En stor och positiv konsthändelse är den unika Gallerinatten på hösten där hela konstlivet inkl institutionerna manifesterar sig.

Malmö har allt att vinna på att stärka stadens konstliv, vara rädd om det som finns, men också att tänka större och formulera **visioner**. Det viktiga är att konsten **vill vara** i staden, att institutioner **fångar upp** vad som produceras och att publiken välkomnas att ta del av bildkonsten under **attraktiva former**.

En helt rimlig vision är att Malmö blir en av norra Europas bildkonstmetropoler.

Beslutsfattarna och konsten

I särskilt hög grad verkar det finnas en klyfta mellan konst och det politiska beslutsfattandet. Beslutsfattarna är ängsliga för konst, klagar konstlivet. Tyvärr förefaller det inte som om konstlivet själv gör särskilt mycket för att ändra på detta.

Positionerna cementeras och ett åsiktskrig liknande det kring Rooseum kan när som helst bryta ut. Följderna kan bli onödigt dramatiska och stora osynliga värden gå förlorade eftersom ingen förstår eller känner till dessa värden. En debatt kring inriktningen för Dunkers konstavdelning har under flera år förts i Helsingborg. Samtidigt som Dunkers har stort genomslag i den initierade konstvärlden pågår en debatt där en del av det lokala Helsingborg känner sig främmande för konsthallens inriktning. Dunkers Kulturhus har därför bjudit in till öppna debatter kring samtidskonst och en tätare dialog med kulturnämnden har vuxit fram. Dunkers har även gjort en programförklaring kring sin egen syn på konstverksamheten som alla besökare får i skriftlig form.

Att begära att politiker ska vara konstexperter är att begära för mycket. Däremot vilar ett ansvar på de förtroendevalda att hålla sig rimligt informerade och ajour om utvecklingen inom konstområdet. Å andra sidan bör institutionerna avsätta tid och resurser till att kommunikativt arbeta med sin legitimitet och få förståelse och sympati för sitt sätt att arbeta. Ytterst få ifrågasätter den vassa kompetens inom bildkonst som institutionerna har. Här finns allt att vinna på tydliga, kontinuerliga, öppna och positiva dialoger mellan institutioner och de politiska beslutsfattarna, men också med tjänstemän och förvaltningar.

En sådan dialog kan också nyansera debatten om vilken konstinstitution som för ögonblicket har succé respektive är inne i en vågdal. Här kan den uppmärksamme notera att det svänger väldigt snabbt om man är på topp eller i bottenligan. Den mediala logiken skapar en populistisk ranking som inte gynnar konsten eller konstnärerna. Det är fel att institutionerna ska hetsas mot varandra utifrån trubbiga besökssiffror som ofta inte är jämförbara – hur jämföra en konsthall med fri entré med en hall där man betalar 70 kronor för att gå in? Institutionerna förtjänar mer respekt för sina ambitioner och det kan de få genom nyanserade, långsiktiga och intressanta kvalitetsmål utifrån ett bejakande av mångfalden i konstlivet.

Erika Larsson gör följande reflektion i sitt examensarbete *Plastleksaker och dimridåer* (Malmö Högskola K3 2005) kring den offentliga debatten om Rooseum:

”Det är tydligt att en del av motståndet som institutionen möter är ett resultat av dess utmanande attityd och kompromisslöshet. Vi tror inte att detta är något som institutionen bör ändra på, snarare tvärtom. Men för att institutionen ska kunna fortsätta argumentera vikten av sin existens är det nödvändigt att den blir medveten om vad det är den kan och vad den inte kan. Vi tror att det är endast på detta sätt som institutionen kan vara genuint djärv och våghalsig, samtidigt som det ökar möjligheten att möta kritiken från omvärlden, som trots allt inte kommer att försvinna.”

Publiken och konsten

Skånes konst- och museipublik har exploderat under senare år. 2003 redovisade Skåne en total besökssiffra drygt 2,2 miljoner (jämför 1999: 1,4 miljoner). Ingen

annan region har haft en sådan kraftig ökning av besökstalen och detta placerar Skåne på andra plats efter Stockholm.

Hur stor del av denna publik som besökt renodlade konstutställningar, vet vi inte för redovisningen från Kulturrådet skiljer ej på musei- och konstpublik. Men vi kan anta att även konstpubliken är större än någonsin.

Den konstens "kris" som emellanåt frambesvärjs i debatten stämmer inte med verkligheten. Tvärtom slås hela tiden nya publikrekord.

Däremot finns det fog för påståendet att en stor publik är osäker inför en del av samtidskonsten och att förutfattade meningar om att den är svår och otillgänglig hindrar många från att alls söka kontakt med den. Att arbeta med tillgänglighet kring bildkonst bör därför prioriteras ur alla aspekter.

Konstpedagogik och kommunikation kring bildkonst på konstinstitutionerna har här en stor betydelse. Konstpedagogiken bör få fortsatta möjligheter att byggas på och utvecklas i regionen.

Konstpedagogik innefattar alla de aktiviteter som banar väg för, ställer frågor kring och ökar förståelsen för hur man kan förhålla sig till konst. Idag strävar ofta både konstnärer och konstpedagoger efter att människor ska kunna närma sig konst och ha en åsikt om konst på sina egna villkor.

Företrädare för institutioner pekar dock på att samhället ska akta sig för ett missionerande drag kring kultur och konst - ett "vi och dom" tänkande. Begreppet "kulturovana" ansåg en enig fokusgrupp vara en styggelse som cementerar roller.

För många människor utgör själva museirummet ett hinder. Man blir oemottaglig för konst av själva det sammanhang som museet eller konsthallen utgör. Att visa konst i andra miljöer t ex på arbetsplatser där man eftersträvar att skapa en jämbördig situation gör ofta att människor tar till sig konst på ett frimodigare sätt.

" ...det finns en mer eller mindre medveten plan av betydelser och hierarkier bakom, under och inom alla utställningar. Det är på detta sätt konsten framställer och bibehåller identiteter, vare sig dessa har att göra med kön, samhällsklass, lokal, nationell eller internationell, avantgarde eller traditionell " skriver Erika Larsson i uppsatsen *Plastleksaker och dimridåer, K3, 2005*.

Hon refererar till forskaren Bruce Ferguson som uttrycker sin förvåning över att trots att det finns så mycket olika konst i olika former och konstellationer så finns det så få utställningsgenrer.

Detta är tänkvärt. Konstinstitutioner bör bli bättre att tydliggöra sitt erbjudande för publiken. Att man som besökare får information om vad man kan förvänta sig för utställning och aktiviteter på ett visst ställe. Med en program- och innehållsförklaring visar man respekt för publiken.

Att aktivt uppmuntra ett mångkulturellt konstliv handlar om att dels stödja konstnärer och konstnårsinitiativ med annan etnisk bakgrund än den svenska och dels att göra bildkonst åtkomlig för alla grupper i samhället. Här behövs ständig uppmärksamhet på språkfrågor och andra barriärer för inträde. Mångkulturåret 2006 ska öka alla invånares möjligheter att delta i kulturlivet och skapa ett samspel mellan olika kulturtraditioner. Bildkonsten representerar här stora möjligheter genom sin internationella rörlighet och tillgänglighet.

Fortsatta kraftfulla satsningar på barn och ungas kontakt med bildkonst är av stor betydelse.

Den konstnärliga och estetiska dimensionen är viktig för kunskap och förståelse. Inte minst på grund av att konst har en unik förmåga att ställa frågor om tid och samhälle, etik och moral. Konst tänjer på gränserna, utmanar och får igång våra tankar. Barn och unga får genom bildkonsten ett vidgat "språkbegrepp". Det är inte bara det skrivna ordet eller det talade språket som gäller

Bildkonstens roll i profileringen av Skåne

Region Skåne kan bidra med ett helhetstänkande när det gäller all kulturproduktion i regionen. Stora, intressanta och publikdragande bildkonstatraktioner är av värde för regionens "branding" var helst de äger rum. Avstånden i Skåne är små jämfört med resten av Sverige, vilket borde möjliggöra ett synsätt där alla stora projekt kan betraktas som till nytta för alla.

Skåne förknippas redan nationellt i stor utsträckning med konst via Österlen och Nordvästra Skåne, Malmö-Lund, Sydkusten, Wanås, Dunkers mm. Det är bara att fortsätta på den inslagna vägen.

När det gäller Öresundsintegrationen inom bildkonst så verkar den ha stagnerat. Utövare och institutioner tröttnade kanske efter den massiva Öresundssatsningen och retoriken i samband med öppnandet av Öresundsbron. Tyvärr tappades Kulturbroprojektet bort efter endast två festivaler.

Detta är olyckligt för Skånes del eftersom regionens kulturscener har allt vinna på en större dansk publik. Även den tyska, polska och baltiska publiken finns på dagsreseavstånd. Här gör Position Skåne en del insatser, men marknadsföringen bör förstärkas rejält inom kulturkommunikation.

Flera av de intervjuade pekar på vikten av att bearbeta och bjuda in curators och andra inflytelserika personer inom det internationella konstlivet till Skåne. Det handlar mycket om att bygga värdefulla nätverk utifrån enskilda personers, galleriers och institutioners förtroendebas. Konstvärlden är en typ av bytesekonomi där rätt ingångar och "cred" många gånger är viktigare än jättelika budgetar. Att stimulera och underlätta konstlivets egna initiativ och rörlighet är ett stöd som efterlyses.

Vad som krävs är en större medvetenhet och professionalitet i handlaget kring marknadsföring, PR och kommunikation. En internationell marknadsföring av bildkonsten bör organiseras utifrån speciella förutsättningar i samarbete med Position Skåne och andra turistorgan.

Regionen behöver en konsthändelse av format för att öka intresset och fokus kring bildkonst samt för att attrahera en tillrest publik. Här bör man försöka åstadkomma ett unikt evenemang där regionens tillgångar och läge utnyttjas maximalt.

Det skånska, liksom det svenska, konstlivet lider generellt av för få internationella genomslag och kontakter. Här bör regionen stödja satsningar för att få hit stora framstående utställningar och konstnärer (via institutionerna och konsthändelser) och för att få hit internationell publik.

Speciella ansträngningar måste göras för Danmark och Tyskland. Här finns den stora publiken och säkert konstköparna. I Ystad har inflödet av tyska turister ökat med 30 % sedan Wallanderfilmerna började marknadsföras.

Vi kan förvänta oss ett kraftigt uppsving av kulturturister i framtiden. Turister som kommer inte bara från grannländerna utan från hela världen inte minst USA och Asien. De vill ha kultur och konst, historia, bildning och upplevelser med sig hem. Och de vill insupa det hela under behagliga, bekväma och sköna former. Det handlar om att paketera och göra tillgängligt. Skåne har kanske Sveriges bästa utgångsläge och allt att vinna på rejäla investeringar i kulturturism.

Näringslivet och konsten

Alla konstutövare längtar efter "nya" pengar. Att röra sig utanför det nollsummespel som de begränsade kulturbudgetarna utgör – där man slåss med sina kulturkollegor om utökade anslag. När t ex den skånska filmen fick tillförsel av medel från den regionala näringsutvecklingsbudgeten så resulterade det plötsligt i en storsatsning i Ystad.

Att det privata näringslivet ska bli en mer aktiv part inom finansiering av bildkonst är också en förhoppning som återkommer. Dels att näringslivet som sponsor eller delfinansiär ska gå in i konstprojekt och dels att näringslivet ska bli intresserad av att nyttja konstnärlig kompetens i företagsverksamheten t ex i organisations-, produkt- eller metodutveckling.

Inför begreppet sponsring finns en trötthet och uppgivenhet. Man kommer inte särskilt långt utan står och stampar på samma fläck. Det tar kraft och resurser att jaga sponsorer för projekt eller drift och utbytet är ofta litet även efter mycket slit.

Ofta underskattar man uppgiften med att på ett trovärdigt sätt få till stånd ett givande samarbete med näringslivet. Om näringslivet på allvar ska bli en aktiv, intresserad part i kulturproduktion och finansiering av denna krävs en stor professionalitet i frågan. I grunden behövs ett visst politiskt konsensus kring det önsk-

värda i att ha en ökad privatfinansiering av kulturlivet. Utifrån en politisk målformulering krävs att långsiktiga resurser avsätts för att utveckla området. Det är en stor uppgift om det ska bli resultat.

I Västerbotten har det regionala projektet ARCIV drivits under några år med syfte att:

- Skapa fler arbetstillfällen inom kultursektorn genom att vidga marknaden
- Överföra kompetens från näringslivet till kulturen
- Föra in mer kultur i näringslivet
- Genomföra kompetensutveckling bland kulturproducenter inom entreprenörskap projektkunskap och marknadsföring

ARCIV har väckt stort intresse från andra län och regioner i Sverige. Region Skåne har också nyligen sjösat ett initiativ för att utveckla formerna för samverkan mellan näringsliv och kultur. Detta arbete bör prioriteras och bildkonsten beaktas speciellt - som en viktig utvecklingsresurs för Skåne. I denna uppgift bör det också ingå att stödja konstnärer i rollen som egna företagare.

Intrycket är att de företrädare för konstlivet som vi träffat är positiva till att utveckla kreativa allianser med näringslivet. Att samarbeta med näringslivet ses som givande ur många aspekter. Någon rädsla för att förlora sin konstnärliga integritet eller bli felaktigt styrd verkar inte finnas. Ett *både och* tänkande präglar den yngre generationen av konstnärer. Man är inte rädd för det kommersiella, utan utnyttjar det man får och väljer bort det man inte vill ha.

Också internationellt går trenden mot ett större inslag av blandformer i finansiering av bildkonst. I rapporten *European Cultural Policies 2015* (IASPIS) pekar författarna på att det i framtiden kommer att uppstå en dramatisk ökning av så kallade Private Public Partnerships.

Detta är blandformer där offentliga huvudmän går samman med privata intressenter för att finansiera olika konsthändelser. Här kan lika gärna det offentliga vara en sponsor i ett privat projekt som det omvända. Författarna beskriver en bild där konsten på detta sätt förmodligen blir mer tillgänglig och publik genom mässor och events, men varnar samtidigt för en stark instrumentalisering av konsten.

Man kan förutse en polariserad konstvärld, menar rapporten. Å ena sidan en marknad med privat-offentliga initiativ för massiva publika konsthändelser och å andra sidan konstnärliga motaktioner och självständiga mikro-ekonomier som vill definiera sig utanför de stora systemen.

C. HANDLINGSPLAN

10 strategiska områden för förbättring

I och med sjösättningen av denna plan har vi definierat bildkonst som ett strategiskt utvecklingsområde för Region Skåne. Vi ser denna plan som ett första steg i ett regionalt arbete med att utveckla bildkonstområdet. Detta dokument är en plattform att göra insatser utifrån. Vi vill peka på vikten av ett uppmärksamt förhållningssätt och varsamhet i styrningen. Och genom en optimistisk, demokratisk och offensiv syn på konsten se till att så många människor som möjligt får tillgång till och kontakt med den.

Begreppet bildkonstområde täcker här själva strukturen eller betingelser för konstnärligt skapande, presentation, förmedling och förvaltning av bildkonst som finns i regionen

Vi har försökt att hålla oss till strategier och insatser där regionen kan ha en pådrivande och aktiv roll.

Vi urskiljer följande huvudprocesser för utveckling av bildkonstområdet i Region Skåne:

1. STÄRK DE REGIONALA RESURSERNA FÖR KUNSKAPSUPPBYGGNAD, DIALOG, SAMVERKAN OCH DOKUMENTATION INOM BILDKONST.

1.1 Regional konstkonsulent/resursorganisation

- Inrätta en regional resursorganisation för bildkonst i anslutning till det regionala konstkansliet genom att i ett första steg anställa en bildkonstkonsulent. Sök stöd från kulturrådet för finansiering.

Huvuduppgifter:

- Bredda intresset för bildkonst och stärka konstens ställning
- Främja samarbete mellan utövare och institutioner och andra aktörer
- Informationsspridning och nätverk
- Rikta en del av arbetet mot målgruppen Barn och unga
- Stödja det konstpedagogiska arbetet i regionen
- Anordna kunskapsseminarier, debatter, dialoger
- Omvärldsanalys och rapporter

- Rådgivare och coach roll för kommuner
- Samverka med övriga kulturkonsulenter i regionen
- Samverka med andra regioner

Genomför: Våren 2006

1.2 Konstkollegium

- Etablera ett regionalt konstkollegium bestående av c:a 10 personer som representerar bildkonstområdet. Representanter av sakkunniga från konstinstitutioner och konstnärliga utbildningar, konstförmedlare, gallerier, konstnärer och kommunala kultursekretariat.

Huvuduppgifter:

- Konstkollegiet är en rådgivande instans och utgör referensgrupp för regionens utveckling av bildkonstsektorn. Konstkollegiet prioriterar nationellt och internationellt kontakttarbete och nationell och internationell profilering. Deltagarna föreslås och godkänns av regionens kulturnämnd och väljs in på två år.
- Konstkonsulenter sammankallar och driver arbetet.

Genomför: Våren 2006

1.3. Regionala roller

- Inom ramen för museiutredningen i Skåne definiera det regionala konstmu-seets roll i Skåne.
- Identifiera och tillskapa en nätverksstruktur för samarbete mellan regionens konstinstitutioner.
- Skapa ett särskilt nätverk för konstpedagogik.

Genomför: Våren 2006

2. STIMULERA OCH ÖKA OFFENTLIGA INKÖP OCH BESTÄLLNINGAR AV KONST OCH KONSTNÄRLIG UTSMYCKNING.

2.1 Följ 1 % målet för fast konstnärlig gestaltning/utsmyckning inom Region Skåne.

2.2 Tilldela erforderliga resurser till vård och skötsel av den regionala konstsamlingen.

2.3 Verka för att regionens kommuner följer 1 % målet.

2.4 Stimulera intresset för konstens roll i det gemensamma rummet - gestaltning och arkitektur. Idéseminarier med Statens Konstråd.

Genomför: 2006

3. IDENTIFIERA, UTVECKLA OCH BEARBETA NYA OMRÅDEN FÖR KONSTNÄRLIG KOMPETENS

3.1 Initiera ett pilotprojekt i regionen med inriktning på konstnärers kreativa kompetens i arbetsmiljöer och därmed vidga arbetsmarknaden.

Samverkansprojekt med AF-kultur.

Genomför: Start Hösten 2006

3.2 Stöd konstfrämjare och konstförmedlare som initierar projekt som syftar till att bredda konstnärernas arbetsmarknad.

3.3 Stöd satsningar för barn och ungas kontakt med bildkonst genom bildkonstnärers medverkan i grundskole- och gymnasieutbildningar. Stöd samarbete med Lärarhögskolan. Samverka med regionala Skoltjänsten.

Tillsätt särskild projektledare för detta. Tidsbegränsat projekt.

Genomför: Start hösten 2006

3.4 Uppmärksamma bildkonstens möjligheter i planeringen av Barnkulturåret 2007

4. FÖRBÄTTRA BASEN FÖR KONSTNÄRLIGT ARBETE

4.1 Verka för att kommunerna ser över möjligheter till ateljéstöd och identifierar lämplig industri -/annan bebyggelse för konstnärlig verksamhet.

4.2 Verka för att regionens konstarrangörer betalar utställningsersättning

4.3 Stöd konstförmedlare och konstnärsorganisationer i marknadsföring och försäljning av konstnärliga tjänster

4.4 Inrätta regionala stipendier för resor, research och fortbildning för konstnärer och konstförmedlare.

5. ÖRONMÄRK MEDEL TILL BILDKONST

5.1 Inrätta en projektfond specifikt för bildkonst. Medel kan sökas av konstnärer, konstförmedlare, organisationer och sammanslutningar och projektproducenter.

Genomför: 2006

5.2 Stöd till seriösa gallerier genom att bevaka utställningar och ev. inköp. Hjälper gallerier med exponering, marknadsföring och synlighet i den regionala marknadsföringen.

5.3 Stöd konstförmedlares exponering utanför regionen – nationellt och internationellt på mässor o dyl.

5.4 Stöd samverkan mellan konstnärsorganisationer och konstförmedlare i regionen och stimulera erfarenhetsutbyte med andra regioner i Sverige.

6. KOMMUNAL SAMVERKAN I SKÅNE

6.1 Arbeta för mer kommunal samverkan i bildkonstfrågor.

6.2 Samarbeta om resurser för bildkonst t ex konstnärsverkstäder.

6.3 Arrangera kunskapsseminarier om bildkonst för och med kommuner.

Genomför: Seminarium 1 våren 2006

6.4 Synliggör den kompetens som finns inom bildkonst i regionen genom en kommunkatalog el dyl.

7. SPEGLA, UPPMUNTRA OCH TA I ANSPRÅK DEN ETNISKA OCH KULTURELLA MÅNGFALDEN INOM BILDKONSTEN

7.1 Aktivt uppmuntra ett mångkulturellt konstliv genom att stödja konstnärer och konstnärsinitiativ med annan etnisk bakgrund än den svenska och genom att göra bildkonst åtkomlig för alla grupper i samhället. Särskilt uppmärksamma mångkultur i ansökningar om projektmedel mm.

7.2 Främja bildkonstens närvaro i Mångkulturåret 2006.

7.3 Uppmärksamma möjligheter att arbeta med konst i integrationsfrågor.

8. STÖD TILL NATIONELLT OCH INTERNATIONELLT UTBYTE/KONTAKTER

8.1 Internationellt fokus i konstkollegiet, avsätt medel för internationella projekt som kan sökas via kollegiet. Kollegiet uppdrar åt projektledare att driva det internationella samarbetet med uppgifter att:

- Stödja samlade regionala satsningar i internationell marknadsföring via mäsor, biennaler mm
- Utarbeta särskild plan för internationell profilering.
- Bjuda in internationella curators på studieresor.
- Satsa på stor konstmanifestation i Skåne 2010.
- Aktiv omvärldsbevakning och rapportering.
- Internationell PR.

8.2 Prioritera Tyskland och Danmark - avsätt speciella resurser för ett strukturerat och målinriktat utbyte. Utbyte mellan konstnärer, förmedlare och institutioner ska stimuleras.

8.3 Utred möjligheter att inom EUs ramprogram för kulturella samarbetsprojekt erhålla utvecklingsstöd för bildkonsten i regionen.

8.4 Se över och förtydliga former, värdskap och organisation för mottagning av internationella gästkonstnärer i Malmö/och regionen. (i samarbete med IASPIS)

8.5 Stöd till Regions Skånes kulturella närvaro i Stockholm inkl bildkonst.

9. MARKNADSFÖR BILDKONSTEN OCH STIMULERA INTRESSET HOS PUBLIK OCH TILLRESTA TURISTER

9.1 Marknadsför och profilera Skåne som bildkonstregion via särskilt projekt i Position Skåne. Upprätta marknadsplan för bildkonsten.

Genomför sommaren 2006.

9.2 Särskild marknadsplan för Danmark och Tyskland.

9.3 Kunskapsseminarium i kulturmarknadsföring för regionens turistnäring

9.4 Utveckla allt regionalt informationsmaterial inkl. Internet.

9.5 Gör en "skyltfönster" -plan d v s var ska turister få info om konsten i regionen.

9.6 Utveckla erbjudanden och koncept med andra områden t ex mat o miljö.

9.7 Genomför publikundersökningar för att få kunskap och feed-back.

10. UTVECKLA NÄRINGSLIVETS ENGAGEMANG OCH KONTAKT MED BILDKONST

10.1 Genomför en förstudie med fokus på hur samverkan mellan kultur-/bildkonst och näringsliv kan organiseras i Region Skåne.

Dessa aspekter ska särskilt belysas i förstudien:

- Utvecklande av kulturföretag och kulturföretagarstöd.
- Utvecklande av en uppdragsbyrå.
- Marknadsutvidgande åtgärder.
- Nya finansieringsformer.
- Starta-eget utbildningar för regionens bildkonstnärer.
- Kultursponsringsfrågan.

BILAGA

Källor

Allerholm Milou, *Nu blickar Statens Konstråd framåt*. Artikel Dagens Nyheter 060114.

Backman Maria, *Problemformulering kring uppdrags- och arbetsförmedling på bildkonstnärers marknad*. Rapport åt KC Öst och KRO.

European Cultural Policies 2015 (IASPIS)

Folkrorelsernas Konstfrämjande, Verksamhetsberättelse 2004,

Gilbert & George, *To be with art is all we ask*. Katalog Art for All 1970.

Gunnarsson Björn, *Ett argument för konstens nytta*. Artikel Göteborgs Posten 060116.

Larsson Erika, *Plastleksaker och dimridåer*. Examensarbete Malmö Högskola K3, 2005.

Moderna Museet/Läraryrket. *Samtidskonst för lärare och andra intresserade*. 2005

Nilsson Sven, *Den återuppfunna regionen*. Rapport 2001.

Nilsson Sven, *Kulturens vägar*. 1999

SOU 1990:39/ Carl Tham. *Konstnärerens villkor*.

Stockholm Art Fair 2004. *Art for sale*. Katalog.

Svenska Kommunförbundet, *Program för kultur*. Redovisning av en enkätundersökning sommaren 2004.

Sveriges Kommuner och Landsting, *Ursprungsglöd och värmedöd – om de nationella målen i den lokala kulturpolitiken*. 2005